

LÄRORIK

Tidskrift för pedagogisk utveckling inom förskola och grundskola

Linköping
Där idéer blir verklighet.

Ordens universum

Mot nya höjder med läslyftet

Språk i alla ämnen

6

Fokus på språkinlärning

8

Dansant språkundervisning

14

Innehåll

- 3** Lysande läsning. oförlömlig upptäcktsfärd i tankarnas värld
- 5** "Läsning hjälper eleven förstå sin omvärld"
- 6** Språk i alla ämnen ger Bäckskolans elever bättre flyt och förståelse
- 8** Fasta rutiner – en trygg grund för barnens språk-utveckling
- 10** Dans på franska
- 12** Erasmus rockar loss i Hjulsbro
- 14** Jobba interkulturellt
- 16** Försöksballongen – notiser

LÄRORIK NR 2 • 2016

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola, grundskola och fritidshem i Linköpings kommun

Utgivare: Utbildningskontoret, Linköpings kommun

Redaktionsråd: Elisabeth Fridsäll-Emilsson, Kathrin Hansson, Ingela Hultin Sabel, Lennart Lundwall, Mark Olson, Elisabeth Stärner, Eva Torenfält Karlsson

Redaktör: Lennart Lundwall

Ansvarig utgivare: Lars Rejndell

e-post: larorik@linkoping.se

Skribenter: Anika Agebjörn, Bulle Davidsson, Gunilla Pravitz, Christel Valsinger

Omslagsbild: Shutterstock, bearb.

Form och grafiskt original: Mark Olson

Tryck: Ringqvist Tryckeri AB, Norrköping

ISSN 2001-1253

Bra läsvana är nyckeln till allt kunnande

Två av våra fokusbibliotek, på Rosendalskolan och Hjulsboskolan, uppmärksammades nyligen med utmärkelsen "Skolbibliotek i världsklass". Det känns fantastiskt roligt att vi i Linköping får sådana erkännanden. Jag hoppas och tror att det kommer att bli fler med den utbyggnad vi fått i uppdrag av barn- och ungdomsnämnden att genomföra.

Skolbiblioteken är en ovärderlig resurs.

De inbjuder till läsglädje och inspirerar till ett bokslukande av god kvalitet. Det i sin tur ger barn och ungdomar chansen att gå in i andra världar, känna igen sig i andra människors upplevelser eller få helt nya insikter. Kort sagt växa.

När barnet/eleven knäcker läskoden och tränar upp läsflytet får det i ett slag tillgång till en helt ny värld, det får nu tillgång till det redskap som innebär att de lyckas med skolarbetet och får möjligheten att i förlängningen aktivt påverka sitt liv och sin framtid.

Läsandet är ingången till allt annat kunnande i skolans olika ämnen. Och grunden till läsandet läggs i språkutvecklingen redan hos de yngsta barnen i förskolan. Precis som det står i förskolans läroplan (2:6) är det så viktigt att varje enskilt barns förändrade lärande och progression följs – analyseras och följs upp.

För det behövs goda verktyg.

Linköpings kommun ingår, tillsammans med nio andra kommuner och två stadsdelar i Stockholm och Linnéuniversitetet, sedan fyra år i ett forskningsprojekt om små barns lärande. Syftet är att hitta pedagogiska modeller som är användbara i vardagen för förskollärares bedömning av barnets utvecklade lärande och den språkliga utvecklingen. Redan nästa år är det dags för en nationell spridningskonferens, förlagd till Linköping!

Sedan ett år tillbaka arbetar vi i ett projekt baserat på en amerikansk pedagogisk modell, HighScope, för att öka strukturen i förskolan och därigenom bättre stödja barns utveckling och lärande. Efter att ha startat i Berga går vi nu vidare i Skäggetorp.

För några år sedan införde Barn- och ungdomsnämnden en läs- och skrivgaranti för årskurs 1.

Det är en bra start.

Lars Rejndell Barn- och ungdomschef

LYSAND E LÄSNING

Oförlömlig upptäcktsfärd i tankarnas värld

För barn är böcker inte bara läsupplevelser – de är livsupplevelser. Det vi läser som barn minns vi hela livet.

Se till att det finns minst 100 böcker på avdelningen och i klassrummet att välja på. Och fortsätt med högläsningen högt upp i skolåldern!

Det menar **Ann-Katrin Svensson** som forskat om språkstimulerande miljöer i förskolan och om hur man utvecklar ordförrådet hos barn.

En språkligt stimulerande miljö i förskolan handlar främst om bemötandet av barnen. Att man lyssnar på dem, intresserar sig för dem och tar det de säger på allvar. Det ägnas ofta mycket tid åt att försöka få barn att vara tysta, men vi ska uppmuntra dem att prata! Ställ öppna frågor och utvidga ämnet. Lär dem nya ord.

Sång och musik är angeläget för rytmkänslan, för att kunna höra ljud i ord och för att njuta av språket. Språklekar är också viktiga.

Bokläsning kan vara väldigt språkstimulerande. Det viktiga är inte att läsa en bok från början till slut eller att läsa ordagrant. Spekulera i innehållet: varför hän-

der det som händer? Låt barnen vara med och prata om bilder. Läsplatta och dator är ett annat sätt att bläddra i böcker och även där bör den vuxna vara med och prata med barnen om vad de ser och hör och gör digitalt.

För den kommande skrivinläringen är det betydelsefullt att ha mycket skrift omkring sig. Gärna skrift på flera olika språk om det finns i gruppen, såsom arabiska och hebreiska. Tillhandahåll spännande kriter och papper för att inspirera till skrivande och låt barnen skriva på sitt sätt, utan tillrättavisningar. Det är särskilt viktigt för de barn som inte tycker om att rita och skriva.

Datorer som är kopplade till skrivare är också ett sätt att uppmuntra skrivandet. För den som har dålig motorik kan det vara underbart att få skriva ut tryckt text.

Alla medier är viktiga. Kan barnen ha pennor kan de ha lärplattor. Det finns de som är rädda att barnen sitter stilla för mycket när det finns paddor. Men de sitter ju stilla även när de pärlar, lägger pussel och bygger med lego eller när man läser för dem! Därför bör man istället tänka efter hur mycket barnen sitter stilla, och ordna en verksamhet som medför att de rör sig på dagarna istället för att "lägga skulden" för stillasittande på en aktivitet. Andra tror att barnen

Foto: Shutterstock

► inte lär sig på riktigt med paddan. Att det blir för lätt. Förmodligen för att man inte själv hade en platta som liten och därför tror att den typen av inlärning är farlig. I stället för att var orolig bör man sätta sig in i de appar och program som barnen använder och reflektera över vad och om de tillför något till barns lärande.

Det finns flera vinster med paddan. Man kan ta med den hem och ta kort på sina favoritställen och sen visa och berätta på förskolan så att alla får se. Skärmen går att förstora på en duk. Man kan också göra saker tillsammans med en padda, t ex spela spel. När man samlas kring ett gemensamt intresse skapas gruppkänsla och samhörighet. Digitala verktyg kan också hjälpa flerspråkiga barn eftersom det lätt går att söka upp och visa saker och ting från föräldrarnas

” **Som vuxna** upplever vi inte läsningen på samma sätt. Men det vi läser som barn minns vi hela livet.

hemland och de kan få böcker upplästa på hemspråket.

I både förskolegruppen och i skolans klassrum ska det finnas tillgång till många boktitlar. Jag anser att man ska ha minst 100 på varje förskoleavdelning. Det tar upp ungefär en meter bokhylla. De studenter som jag jobbat med i Jönköping, Borås och nu i Jakobstad i Finland har fått räkna hur många böcker som finns tillgängliga för barnen på de avdelningar de är ute på. Det har visat sig att de flesta har mellan 20 och 50 böcker.

Men har du 20 böcker och 20 barn i gruppen så finns det ju bara en bok per barn. Dessutom är det inte alltid så att barnen har direkt tillgång till böckerna och det är mycket illa.

Man tänker kanske inte på att det behövs en variation av böcker: faktaböcker, kartböcker, sångböcker och böcker på andra språk. Romantiska böcker, otäcka böcker och gammaldags böcker. Det ska finnas för alla smaker. Den mest populära boken behöver man kanske ha tre exemplar av.

För barn är böcker inte bara läsoplevelser – de är livsupplevelser. Om du som vuxen läser en jättebra bok så har du ändå oftast glömt vad den handlade om efter två år. Som vuxna upplever vi inte läsningen på samma sätt. Men det vi läser som barn minns vi hela livet.

Högläsningen har också väldigt stor betydelse för språkutvecklingen om man involverar och samtalar med barnen under läsningen. Men det är inte säkert att man ska läsa för hela gruppen samtidigt. För en del barn är det kanske jobbigt att sitta stilla och de börjar knuffa på kamraten. Då är det bättre att läsa för en grupp med 5-7 barn i taget. Tvinga inte barnen att lyssna, men erbjud många lässtunder under dagen. Läsningen får heller inte bli störd. Svara inte i telefon om det ringer. Andra i kollegiet får ha respekt för det.

Högläsningen får gärna fortsätta högt upp i skolåldern. Sluta inte läsa högt för att barnen lärt sig läsa själva. Det som fortfarande kan vara för svårt att läsa själv kan man vilja lyssna till istället. Läs högt tills de är tonåringar. Det behöver inte ta så lång tid.

Högläsningen inspirerar till fortsatt egen läsning, som är viktig för att barnen senare ska kunna ta till sig högre utbildning. Det finns redan idag studenter på högskolan som inte är vana vid att ta sig igenom 250 sidor med svårt innehåll. Det påverkar hela utbildningen och får konsekvenser långt upp i åldrarna. I många yrken måste du kunna läsa längre sammanhållande texter och kunna reflektera över innehållet. Dessutom blir ett kritiskt förhållningssätt till textinnehåll och bakomliggande budskap allt viktigare då det blir mer och mer vanligt att olika aktörer utnyttjar sociala medier där de skriver korta, intresseväckande texter för att föra ut budskap av olika slag.

Genom att berätta mycket om en bok och ha flera exemplar av samma bok kan man locka barnen/eleverna till egen läsning. Man kan också läsa en del av en bok och sen släppa den, så att det uppstår ett sug efter att läsa vidare. De flesta lärare vet också vilka i klassen de andra lyssnar på. Om man har en sådan person i gruppen som älskar att läsa så låt den berätta om vad den har läst så att de andra barnen kan bli inspirerade.

Ann-Katrin Svensson, professor i pedagogik vid Åbo akademi.

Berättat för Christel Valsinger

Foto: Tomas Sören

KORTINTERVJU: Marie-Helene Klementsson, lärare och doktorand

”Läsning hjälper eleven förstå sin omvärld”

Låt elever i grupp diskutera böcker de läst. I bearbetningen kommer förståelsen. Men valet av böcker är avgörande. Den elev som försökt flera gånger men inte tagit sig igenom en bok blir ingen framtida läsare.

Det säger **Marie-Helene Klementsson**, lärare och doktorand vid Linköpings universitet. Hon studerar just hur läsning kan bidra till att utveckla elevers förståelse för sin omvärld. Till sommaren lägger hon fram sin licentiatavhandling i litteraturdidaktik.

Den nya läroplanen 2011 var en viktig faktor som fick upp henne på banan. Den kräver att skolan arbetar mer med texter och litterära begrepp.

– Till grund för det fanns en statlig utredning som pekade på att bearbetning av litteratur inte gjordes i skolan. Vi läser, men vi gör inget med det vi läser.

Hon lät sina gymnasieelever, i ettan på Birgittaskolan, läsa Hungerspelen. Efter läsningen delades de in i sex grupper där de fick diskutera det de läst. Instruktionerna var tydliga och eleverna fick ett stort frågebatteri.

– **Det var allt** från enkla faktafrågor till analytiska. De fick frågekort som de fick dra i tur och ordning. Det gick runt så att alla kom till tals. Det påminde om ett sällskapsspel.

Hon spelade in diskussionerna och har analyserat dem i sitt doktorandprojekt. Hon kan se hur förståelsen för det lästa fördjupas. Pusselbitar faller på plats.

– Det händer mycket i gruppen. Att få prata om det man läst, sätta ord på tankarna, lägga fram sina egna perspektiv, men också tillgodogöra sig andras. De fyller i luckor och reder ut saker åt varandra.

Hon har flera exempel på elever som säger ”jag trodde inte jag hade fattat” och ”jag kommer inte ihåg vad jag läst”, där diskussionen i gruppen har en avgörande betydelse. Det skapar också respekt för andras tankar och erfarenheter och ger ett bredare perspektiv på sina egna.

Valet av litteratur är A och O, säger Marie-Helene.

– **Om de får** läsa en bok de inte gillar, och det kanske upprepas ett par gånger, ja då blir det ett misslyckande som följer med dem. Att läsa är inget för mig, blir deras slutsats.

Därför, understryker hon, är skolbibliotekarier och kunniga lärare så viktiga för urvalet av böcker.

Text: Anika Agebjörn Foto: Lennart Lundwall

” **I diskussionen** om boken faller pusselbitarna på plats.

MERSMAK Om läsning och språkutveckling

Ann-Katrin Svensson: **Barnet, språket och miljön. Från ord till mening.** (2009) Studentlitteratur

Bente Erikson Hagtvet: **Tal och skrift i förskoleåldern** (2004) Natur & kultur

Bente Erikson Hagtvet: **Språkstimulering 2: Aktiviteter och åtgärder i förskoleåldern** (2006) Natur & kultur

Louise Bjar, (red): **Det hänger på språket** (2006) Studentlitteratur

Louise Bjar, Caroline Liberg (red) **Barn utvecklar sitt språk** (2010) Studentlitteratur

Carina Fast: **Att läsa och skriva i förskolan** (2011) Studentlitteratur

Språk i alla ämnen

Ger Bäckskolans elever bättre flyt och förståelse

Språk är inte en angelägenhet bara för språklärare. Att arbeta med språket i alla ämnen är en väg att stärka elevers språk- och läsförståelse, något som Bäckskolans kollegium tagit fasta på.

Fynd? Vad är fynd, är det någon som vill förklara?
– Att man finner något, hittar något.

Läraren **Elaine Björneskog** får snabbt svar på sin fråga. Hennes klass, 3B i Bäckskolan, förbereder ett besök till Tinnerö och går just igenom en text om dess historia. Elaine läser högt med stor inlevelse och eleverna följer med i sina papper. Vid ord som *fynd, verka, bebyggelse*, stannar hon upp, ber om en förklaring och analyserar ordet.

Fakta som inte är självklara kollas också upp. Hur lång är en mil, exempelvis? Elaine kastar ut frågan och får förslag på allt möjligt från 100 millimeter till 1 000 kilometer.

Noggrann förberedelse är en ingrediens i skolans utvecklingsarbete som detta läsår handlar om "Språk i alla ämnen" och Elaine berättar hur hon i förväg väljer ut vilka ord och begrepp som kan behöva förklaras. Hon beskriver också upplägget på själva lektionen:

– Först berättar jag vad hela texten handlar om och skapar på det sättet en förförståelse hos barnen. Jag berättar också om varje stycke innan jag läser det.

Orden analyserar jag exempelvis utifrån om de har en stam som man kan känna igen, som ordet bebyggelse.

I snart ett läsår har lärarna på Bäckskolan arbetat med projektet "Språk i alla ämnen". Det handlar, som titeln anger, om att fokusera på innebörden av ord och begrepp oavsett vilket ämne man undervisar i.

– De flesta av våra elever har ett annat modersmål än svenska, så helt naturligt behöver vi lägga ett stort fokus på språket, säger rektor **Henrik Sävmo**. Alla lärare arbetar språkutvecklande och vi gör det tillsammans.

Tinnerös historia

I landskapet kring Tinnerö har människor bott och verkat i tusentals år. För 7000 år sedan satt det folk vid en brasa i kanten av Domprostehagen. Det hittats en stenya som är ca 6000 år gammal på Tinnerö marker. De första synliga spåren bort i tiden, men de flesta 2000 år bakåt. Bebyggelse i byar vars namn v...

Elaine Björneskog förklarar orden och begreppen med stor inlevelse. Allt för att få nya orden att fastna i minnet.

Det handlar inte bara om ord och begrepp utan också om faktauppgifter. Att inte ta saker för givna, som Henrik Sävmo uttrycker det, utan vara medvetna om att eleverna kan ha helt olika referensramar.

Fokus på elevernas förkunskaper, bättre planerade och strukturerade lektioner är centrala delar i projektet. Det kollegiala lärandet och stödet likaså. Lärarna fortbildar sig gemensamt genom att läsa och diskutera boken "Språk i alla ämnen" av **Hanna Stehagen**. De planerar lektioner tillsammans och återrapporterar vid nästa träff hur det har gått.

– Lärarjobbet handlar inte längre om tyst kunskap på individnivå, säger Henrik Sävmo, utan om att synliggöra undervisningen, att vi tillsammans i kollegiet tittar på vad vi gör.

” Våra elever kan ha helt olika referensramar. Vi lärare kan inte ta saker för givna.

Nu tar de projektet ett steg vidare genom att gå in i varandras klassrum och studera kollegernas undervisningspraktik. – Vi ska studera varandras strategier och ge återkoppling, förklarar Henrik Sävmo. Genom att observera och förstå varandra och ge feedback blir vi förhoppningsvis bättre på det vi gör.

Projektet har redan gett resultat. I en första utvärdering i november 2015 konstaterades att eleverna nu är bättre förbe-

redda på vad de ska arbeta med och att de arbetar bättre självständigt. När de olika lärarna har ett mer tydligt och överenskommet arbetssätt känner också eleverna igen sig bättre, visade utvärderingen.

Tillbaka hos Elaine avslutas lektionen med frågan Vad har vi lärt oss idag? Och rundas av med motfrågan från en elev: Hur vet man att en stenya är 6000 år gammal?

– Bra fråga, utbrister Elaine, den tar vi med oss på studiebesöket på måndag.

Text: Anika Agebjörn
Foto: Lennart Lundwall, MarkOlson, Provector

FASTA RUTINER

En trygg grund för barnens språkutveckling

Bokstäver och siffror blandas in i aktiviteter. Barnen uppmuntras att reflektera och berätta, både vad de planerar göra och vad de gjort. En tydlig struktur underlättar allas lika behandling och sätter språket i fokus. På förskolorna Knektgatan och Luftvärnsgatan i Berga pågår ett utvecklingsprojekt som utmanar både barn och vuxna.

Vad är det för dag idag? Fjorton barn, i fem-sexårsåldern, sitter i en ring och har samling. När de klarat ut vilken dag det är och satt upp datumlapp, får ett av barnen räkna dem alla och sedan sjunger de god morgon, på somaliska, kurdiska och romani.

Nallen Nisse har varit på hembesök i ett dygn hos Kiam som får berätta vad de gjort tillsammans. De har åkt rutschkana och cyklat och Nisse ramlade och slog sig på örat. Här krävs plåster. Nisse fick presenter också, en liten bil och Spiderman. Kiam har också fått låna hem en bok och han berättar för de andra barnen vad den handlar om.

Sedan augusti 2015 arbetar de anställda vid förskolorna med metoden "High-Scope" som är ett sätt att stimulera barnens språk- och läsutveckling. Inspirationen kommer från Northfleet Nursery School i London, en förskola med många flerspråkiga barn. Där har några av förskolornas pedagoger fått göra ett studiebesök.

Det handlar inte om att börja arbeta på ett helt nytt sätt, utan snarare om att få bättre struktur och tydligare fokus på det de gör, säger förskolläraren **Shoma Sengupta**.

– Mycket av detta har vi gjort förut, men nu kopplar vi ihop olika aktiviteter på ett tydligare sätt och jobbar mer med våra förhållningssätt till barnen.

– Vi tränar till exempel mer på att verkligen lyssna på barnen och orka vänta in dem, inte lägga orden i deras mun som vi lätt gör annars.

Alla barn är i förskolan minst mellan klockan 9 och 13 fem dagar i veckan och den tiden är strikt schemalagd. Flera olika lärmiljöer har skapats; familjerummet, musikrummet, byggrummet, biblioteket, ateljén och vattenrummet. Lekt materialet har ordnats utifrån den här grundstrukturen. På gruppaktiviteterna går barnen iväg till de olika lärmiljöerna.

Genom att forma miljöer ges också barnens egen lek en tydligare struktur. Det handlar om att skapa miljöer som stärker deras egen förmåga och kompetens.

Men det handlar inte bara om struktur och rutiner, det gäller förhållningssätt också. Shoma tar ett exempel:

– Vi tränas på att inte berömma barnen med allmänt värderande ord, som "vad bra", "fint", utan att mer ställa öppna frågor om det de gjort, hur de tänkt. Vi bekräftar dem fortfarande men på ett annat sätt som mer öppnar för att berätta och diskutera.

– Samma sak med frågor, vi tränar på att aldrig ställa en fråga som vi redan vet svaret på.

Sagolådorna är ett verktyg som också utvecklar berättandet. De har samlat rekvisita till sagor, som man både kan använda för att göra ett handfast drama av en saga, och själva hitta på och skapa en saga. Med enkla småsaker kan en hel fantasivärld byggas upp, Shoma tar fram och visar hur ett blått tygstycke, några snäckor och fiskar och en båt blir ett spännande hav...

Pedagogerna dokumenterar också barnens språkutveckling genom att skriva ner hur de formar meningar, vilka ord

och begrepp de använder. Här fokuserar de på några barn åt gången.

Tydliga rutiner, som alla känner till, skapar trygghet hos barnen. De behöver inte fundera på vad som ska hända härnäst, de får mer mentalt utrymme för lärande. Det säger **Inger Collin**, förskolechef i Berga. Av de 116 barnen på de här förskolorna, är det bara ett som har svenska som modersmål. Att jobba med språkutveckling var alltså inte särskilt långsökt.

– Genom att samtala med barnen om det de är med om får vi igång deras medvetna tänkande och ökar deras språkliga aktivitet i vardagen, säger hon.

– Och även om svenska är vårt gemensamma språk arbetar vi också med att lyfta fram deras ursprungsspråk, göra dem medvetna och stolta över det.

Pedagogerna har fått nio utbildningsdagar under året. Då har två lärare kommit från England. Utbildningen har hållits på engelska, något som har varit en utmaning, konstaterar Inger Collin:

– Det är en svårighet, att diskutera och föra ett fördjupat resonemang på engelska.

Och hon understryker, precis som Shoma, att det här inte är ett i grunden nytt arbetssätt, utan mycket stämmer med den svenska läroplanen.

– Vi har utökat vår verktygslåda, kan man säga.

Projektet pågår till i början av juni och utvärderas just nu. Sedan gäller det, som Inger Collin säger, att utifrån utvärderingen hitta ett bra sätt att gå vidare.

Text: Anika Agebjörn Foto: Lennart Lundwall

– Mycket av detta har vi gjort förut, men nu kopplar vi ihop olika aktiviteter på ett tydligare sätt, säger Shoma Sengupta.

I en sagolåda finns ett blått tygstycke, en sjöstjärna, en krokodil, fiskar och en båt. Nu kan berättelsen börja.

"Vi vill skapa miljöer som stärker barnens egen förmåga."

FULL KOLL Dagliga rutiner på Knektgatan och Luftvärnsgatan

6:30 Förskolan öppnar	11:40 Storgrupptid/avslutning
7:15/7:30 Frukost.	12:00 Lunch
Efter frukost Ute	12:30 Bokläsning i smågrupper
9:00 Hälsa alla välkomna!	13:00 Ute/ Adjöl!
9:15 Stor samling	13:00–14:30 Ute/Rast (personal)
9:35 Smågrupptid	14:30 Inne
10:00 Frukost + dryck	14:45 Mellanmål
10:15 Lektid/ Rast (personal)	15:15 Lek
11:15 Städa	17/17:30 Stänger
11:30 Smågrupptid	

Inger Collin: "Tydliga rutiner som alla känner till skapar trygghet hos barnen."

»Språket sätter sig i kroppen.
Det känns inte främmande längre.«

DANS PÅ FRANSKA

”Un, deux, trois, quatre, cinq, six, sept, huit.
Gauche, droit, tête, épaule, genoux.”

I en sal i Elsa Brändströms skola har koreografen **Didier Mayemba** ställt alla möbler längs väggarna för att ge plats åt sjuornas danslektion. Han räknar och ger instruktioner på franska, och det är en del av poängen. Läraren **Bruno Rebillon** förklarar:

– Vi vill vidga begreppet språk till att uttrycka sig inte bara med ord, utan även med bild, form och dans. I det här projektet är 56 elever med, bara 16 av dem läser franska. Tanken är att det ska gå att förstå instruktioner på ett främmande språk med hjälp av rörelser, och även att uttrycka känslor i dansen.

Didier Mayemba driver ett eget danskompani i Paris och pendlar varje vecka till Linköping, där han även är engagerad av ett studieförbund. Nu närmar sig skolavslutningen, och då är det meningen att sjuorna ska ha finslipat stegen och visa upp vad de kan.

Didier låter några av eleverna själva ge instruktionerna, och det går bra. Han tycker att svenska elever är mycket lättare att jobba med än jämnåriga i Frankrike.

– De är öppna och fokuserade och tar snabbt instruktioner. Men det gäller att skapa lusten, då ger de 100 procent!

Efter en kort paus är det dags att inta positionerna igen.

– On y va! Nu kör vi!

Nu sätter Didier på musik, och det blir inte vad man kunde vänta sig när man sett de moderna stegen, Ur högtalarna ljuder Mozarts 15:e symfoni, och tänk, det passar så väl ihop.

Ett två tre fyr, un deux trois quatre. Efter en stund ber eleverna om hiphop – och får det. Stegen sitter lika bra då.

William Silvergrim pustar ut efter lektionen.

– Man blir trött, men det är jättekul. Det är första gången jag dansar så här. Och faktiskt – språket fastnar lättare.

Det är något som franskläraren Bruno instämmer i.

– Jag märker att de snappar vad jag säger mycket snabbare nu. Idag är hela lektionerna nästan enbart på franska, det var inte möjligt tidigare i samma utsträckning. Jag tror att språket sätter sig i kroppen på det här sättet, det känns inte längre främmande.

Bruno berättar att Didier Mayemba lärde sig svenska på just det här sättet. Han har rest regelbundet till Linköping i ett år och aldrig tagit en vanlig lektion i svenska. Ändå gör han sig lätt förstådd, och förstår.

Att det blev ”dans på franska” grundar sig i en elevrådsdag för två år sedan. Då framförde ungdomarna att de ville göra en kulturdag. De kom med olika förslag, och så formades idén om dans och ▶

► språk. Eftersom Didier Mayemba redan hade kontakter i Linköping hittade han och skolan varandra. I höstas hade han en första omgång med sjuorna, och nu på vårterminen har han fortsatt. Verksamheten ingår i skolans val. Idén växte fram inom ramen för Skapande Skola.

Det är skillnad mellan ett projekt för elever som själva valt dans och det här, som är obligatoriskt för alla i årskurs sju, säger Didier Mayemba. Det här är en mycket större utmaning. Det gäller att hitta sätt att möta varandra. Och det förbättrar min pedagogik, så även jag lär mig mycket.

Ingela Gustafsson är van dansare och läser dessutom franska, så för henne är "Dans på franska" ett sätt att förena dessa två intressen. Hon tycker att de kamrater som nu möter franska för första gången hänger med bra.

Men hur blir det att dansa inför publik på skolavslutningen?

– Det är alltid mer nervöst att dansa inför dem man känner, men jag tror att vi kommer att vara mest fokuserade på dansen och inte på alla som ser på, säger Ingela.

Text: Bulle Davidsson Foto: Lennart Lundwall

MERSMAK Estetik och språkinläring

Tre titlar av flera som behandlar estetiska uttrycksmedel som verktyg för språkinläring:

Styrke, Britt-Marie: *Kunskapande i dans: om estetiskt lärande och kommunikation*. Liber 2015.

Karlsson, Emma: *Estetik, språk och kommunikation: Beröringsytan mellan skolämnen svenska och bild*. Karlstads universitet 2015.

Ask, Sofia, Gustafsson, Ida: *Estetiska uttrycksmedel som verktyg för andraspråksinläring*. Luleå tekniska universitet 2009.

Nick Hack och Alice Feldwick lotsar eleverna genom sångens alla tecken.

Klassen följer minsta lilla rörelse som Nick och Alice visar, och lär sig snabbt sångens olika delar. Både text och tecken.

ERASMUS ROCKAR LOSS I HJULSBRO

Laddar inför slutshowen

Med fullt fokus och stort intresse lärde sig eleverna i klass 6A och 6B att sjunga Bette Middlers låt *From a distance*, inte bara på engelska utan även på teckenspråk.

Den här fredagseftermiddagen hade de båda sjätteklasserna besök av musikläraren **Nick Hack** och förskolläraren **Alice Feldwick** från Rayleigh Primary School, Rayleigh, England. Samtidigt i andra klasser i skolan hölls musiklktioner på kroatiska, franska, turkiska och maltesiska. Denna aktivitet avslutade en innehållsrik och intensiv vecka för 22 deltagare från ovan nämnda länder, alla deltagare i ett EU-skolprojekt som startade hösten 2014 och som avslutas i juni i år.

Även Hjulsbroskolan deltar i projektet, och stod denna vecka värd för en så kallad mobilitet. Förutom den nämnda

musiklktionen bjöds deltagarna under veckan på en välkomstshow framförd av alla skolans elever, en pop- och rockkonsert framförd av årskurs fem, och medverkan på olika lektioner.

Deltagarna fick även lite turistguidning i Linköping, Vadstena, Rökstenen och Alvastra. De bjöds också på julfest och kräftskiva för att få en liten smak av de svenska traditionerna. Musikläraren **Mari Pregmo** och resursläraren **Emil Pettersson** är ansvariga för projektet för Hjulsbroskolans del, och de planerade och genomförde veckan.

I EU:s regi drivs många olika skolprojekt vars övergripande syfte är ökad förståelse och ökat samförstånd mellan EU:s medlemsstaters barn och ung-

” **Hjulsbroskolan** stod för veckans mobilitet.

domar där projektdeltagarna tillsammans kan driva skolutvecklingen framåt. Just det här projektet heter *A new sound for the EU*, och tanken med projektet är att det både bokstavligen och bildligt talat ska skapas ett nytt gemensamt tonspråk.

Tillsammans formulerade deltagarna i projekt syften och en gemensam planering i ansökningsprocessen. Huvudsyftet för detta projekt är att med musiken som medel ska lärare och eleverna i de deltagande skolorna få en inblick i en delvis annans skolkultur än deras egen, och genom att lära känna varandras likheter och olikheter ökar därmed förståelsen och vi-känslan inom EU.

Tanken är att alla i skolorna ska vara involverade i projektet på olika sätt, och att det ska leda till ämnesövergripande

aktiviteter. Till exempel har eleverna arbetat med att göra presentationer om det egna landet, kommunen och skolan vilket inkluderar det egna landets språk, samhällskunskap och engelska då presentationerna också har översatts för att kunna presenteras.

Vidare har det varit samarbete med idrotten då danser har lärts in och med ämnet bild då eleverna har målat bilder på musikinstrument. Den gemensamma planeringen har gått ut på att eleverna på de olika deltagande skolorna har genomfört samma uppgifter under samma period där de olika arbetena har redovisats då deltagarna har träffats.

Naturligtvis har inte alla elever gjort alla uppgifter, men alla elever har varit delaktiga på många olika moment. I projektet ingår också att några lärare och/eller rektorer besöker varandra en gång under tvåårsperioden.

Besöket i Sverige var den fjärde träffen, och endast en mobilitet återstår, och den kommer att vara på Malta sista veckan i

maj. Innan träffen i Malta kommer en slutshow att hållas på varje skola, vilket innebär att alla elever i de olika skolorna kommer att framföra två sånger och/eller danser från varje land.

Varje skola har valt ut två sånger som de andra skolorna ska lära in. Just nu pågår en febril aktivitet på Hjulsbroskolan inför slutshowen som ska hållas den 19 maj då alla föräldrar bjuds in.

Alla skolor filmar sin slutshow som sedan visas på Malta, och sedan kommer alla slutshower visas för eleverna på de egna skolorna.

(Turkiet är ju inte medlem i EU men kan genom samarbetsavtal delta i olika EU-projekt)

Text: Mari Pregmo Foto: Lennart Lundwall

FULL KOLL Om teckenspråk

Det finns ca 160 olika teckenspråk i världen. Inom varje språk finns, precis som i det talade språket, många dialekter. I internationella sammanhang som Deaflympics används ett förenklat teckenspråk – gestuno.

Jobba interkulturellt

Bejaka mångfald istället för monokultur

Den mångkulturella skolan ställer nya krav på den pedagogiska ledarens kompetenser och färdigheter. Ett interkulturellt arbetssätt ser mångfalden som en tillgång och leder till mindre konflikt och utanförskap. Men den interkulturella modellen kräver att vi utmanar gamla uppfattningar och blir medvetna om vår egen kulturella bakgrund, menar **Pirjo Lahdenperä**, professor i interkulturell pedagogik.

Svensk skola utgår ofta från en monokulturell tankemodell som förutsätter att alla tänker lika. Det är en modell av ett Sverige, där alla pratar svenska och alla har samma värdegrund. Barn och föräldrar med annan kulturell bakgrund ska assimileras till denna modell. Skolans uppgift är i och för sig att garantera att vi blir medborgare som det går att lita på, att vi blir förutsägbara och kontrollerbara. Men att vi ska omfattas av samma värderingar och se världen på samma sätt, det är ett etnonationalistiskt tänkande som innefattar ett folk, en religion och ett språk. Då blir det lite problematiskt med den mångfald vi har nu.

Den ökade andelen nyanlända i svensk skola har resulterat i heterogena klasser med kunskapsmässigt stora skillnader mellan eleverna. Många nyanlända elever kommer också från socialt och emotionellt komplexa miljöer och bär på traumatiska upplevelser. Det ställer nya krav på ledarnas kompetenser och färdigheter.

En interkulturell modell, till skillnad från en monokulturell, ser mångfald som en tillgång. Vi inser att vi lär oss mer när vi kan vidga våra vyer och se saker på olika sätt. Vi har vissa värderingar som vi inte kan förhandla, t ex jämställdhet, men vi måste förstå att man kan ha många olika utgångspunkter. Interkulturalitet är ett medel mot etniska fördomar. I skolan leder det till mindre diskriminering, segregation och utanförskap.

Men hur tar vi vara på olikheterna? Att bejaka olikheter är att utgå ifrån att vi kan tänka olika. Som ledare måste man vara nyfiken på hur elever och föräldrar tänker.

”Organisationer vill ofta i själva verket ändå att alla tänker lika.

Man måste våga titta på sig själv och sin egen kultur. Hur ser min världsbild ut? Från vilken synvinkel tittar jag? Det är viktigt att bli medveten om att ens egen bakgrund medför ett kulturellt filter som kan begränsa relationerna till människor med en annan erfarenhetsbakgrund.

Mångfalden förändras dessutom hela tiden. Den är inte konstant. Vi kan inte heller veta hur den förändras. Om man som person inte tål osäkerhet, om allt måste vara förutsägbart och kontrollerbart, då ska man inte söka sig till mångkulturella sammanhang. Men även för den som är mer öppen för andra värderingar, tankar och känslor kan det vara påfrestande.

I allmänhet är det svårt att bearbeta sin etnocentiska syn på andra kulturer. Särskilt om det inte är tillåtet att ifrågasätta. Då är det bra om man skapar en miljö där det är tillåtet att fundera och tänka fritt. Det är viktigt att man vågar blotta sina tillkortakommanden och fördomar. Detta kan till exempel ske i

tankesmedjor och forskningscirklar, där lärare, rektorer och studiehandledare tillsammans kan bearbeta frågeställningar och dilemman. Påståenden får ändras till frågor: “är det på det här sättet?” Man läser litteratur, undersöker och lär sig av varandra. Det har visat sig vara en bra modell.

Men att bearbeta olika föreställningar och fördomar är en process som tar längre tid i beaktande. Idealet i samhället just nu handlar om mål- och resultatstyrning och effektivt chefskap. Man ska leverera och det ska vara ekonomiskt. Allt ska vara förutsägbart. Denna organisationsmodell försvårar för det interkulturella arbetssättet där mångfalden ses som resurs.

Utän att vi märker det kan vi glida in i ett monokulturellt tänkande. Exempelvis när vi rekryterar. Många organisationer som skriver i verksamhetsplaner att de uppskattar mångfald, vill i själva verket ändå att alla tänker lika. Vi vill inte ha problem och motsättningar som lättare uppstår när folk tänker olika. Vi vill ha folk som passar in.

Vi har en enorm möjlighet just nu att utvecklas, eller att få en massa samhällskonflikter. Men det kräver arbete. Man kan inte bara lyssna på en föreläsning om mångfald och tro att man kan ändra sin praktik. Flera på skolan måste försöka ändra och utveckla sitt arbetssätt utifrån mångfalden tillsammans med kollegor och skolans ledning.

Berättat för: Christel Valsinger
Kollage: Mark Olson, Shutterstock

Man måste våga titta på sig själv och sin egen kultur. Hur ser min världsbild ut? Från vilken synvinkel tittar jag?

Mångfalden förändras hela tiden. Den är inte konstant.

FULL KOLL Lärande för Läsflyftet

Pirjo Lahdenperä är professor i pedagogik med inriktning mot styrning och ledning vid Akademien för utbildning, kultur och kommunikation vid Mälardalens högskola. Hon blev utnämnd till Sveriges första professor i interkulturell pedagogik 2005 vid Södertörns högskola och har forskat kring ledarskap i mångkulturella miljöer, interkulturell skolutveckling och verksamhetsutveckling i mångfald.

MERSMAK Lärande för Läsflyftet

Pirjo Lahdenperä: *Skolledarskap i mångfald* (Studentlitteratur 2015).

FÖRSÖKSBALLONGEN

Foto: Lennart Lundvall

Något nytt av något gammalt

Hagbyskolans elever i år 6 arbetar ofta med återbruk i både hårda och mjuka material. Uppgiften var att utgå från ett gammalt eller återvunnet föremål som ska göras om till en ny produkt tillsammans med slöjdens övriga material.

Efter en lektion där eleverna inspirerades av olika förslag på återbruk fick eleverna själva sätta igång att skissa på olika föremål

att slöjda. Därefter gjordes studiebesök i butiken där eleverna gavs möjlighet till att själva gå runt och söka upp vad de behövde för utgångsmaterial.

Arbetet avslutades med en utställning i Skyltfönstret på Stadsmissionen under våren.

– **En självklar** morot under hela arbetet, säger slöjdlärarna **Marit Karlsson** och **Marie Carlegrim**.

Foto: Lennart Lundvall

Fiffiga kort ger snabba besked

Att visa kort med figurer för att lättare kommunicera är ganska vanligt på T1-områdets förskolor. Men nu har förskolorna tagit metoden ett steg längre. Genom en fiffig nyckelringshållare kan pedagogerna ha teckenkort mer lättillgängliga för barnen ute på gården. Bilderna bygger på Hargdatas produkter för bildkommunikation men det går också att fotografera förskolans egna miljöer till korten.

– Viktigt att barnet verkligen förstår vad bilden betyder och då kan det faktiskt i vissa fall vara

bättre att göra kort av riktiga foton som visar förskolans miljöer och material, säger **Susanne Nilsson** som är specialpedagog på T1-området och hjärnan bakom idén med nyckelringarna.

– Barn med annat modersmål än svenska och som kanske inte hunnit lära sig alla nya ord kan snabbt och enkelt kommunicera med oss pedagoger när det är något som de vill säga men inte kommer på vad det heter, säger **Pernilla Pettersson** som visar hur hon använder sig av korten på Vasa förskola.

Visar dagens meny på Instagram

Vad åt ni för mat idag då? Förmodligen den mest återkommande frågan som föräldrar ställer till sina barn antingen de går i förskolan eller i grundskolan.

Det är bra att fråga men ibland kan det ju vara lite svårt att beskriva vad det var som låg där på tallriken. På förskolan Majahuset har kocken **Jenny Karlsson** istället startat ett konto på Instagram där hon fotograferar dagens mat varje dag. På så sätt kan föräldrarna lätt se vad det var som serverades på förskolan just den dagen.

Förskolekockarna inom Linköping träffas i nätverk för att utbyta erfarenheter och tips och denna idé har spridit sig till många förskolor och skolor. Föräldrarna är förstärkt positiva till idén och inte

Foto: Lennart Lundvall

minst till den goda maten som serveras.

När Läröräk var på besök kom det just en liten flicka springande in till köket: "Jenny, Jenny, maten var jättegod!"

Mersmak: Instagram – sök på majakoket.

Lässatsning – alla barn läser

Barn- och ungdomsnämnden i Linköpings kommun har avsatt 4,8 miljoner till en lässatsning där målet är att alla barn som slutar årskurs 1 ska ha knäckt läskoden. Satsningen pågår under åren 2015-2017 och riktar sig till förskola och skola. Språkpedagogiskt Centrum och Fokusbiblioteket ansvarar för kompetensutveckling,

författarbesök och inköp av böcker. Kompetensutvecklingen består av kurser i språklig medvetenhet, boksamtal och läs- och skrivinläring. I studiecirkeln ASL (Att skriva sig till läsning) har lärare från 32 skolor deltagit och dessa skolor har också erhållit tillbehör till elevernas iPads i form av appar och tangentbord.

Författarbesök i årskurs ett

Under två veckor i maj fick 75 klasser i årskurs 1 besök av en författare. Arrangemanget är en del av kommunens lässatsning "Alla barn läser" och ordnas i samarbete med Författarcentrum. Syftet är förstärkt att öka elevernas motivation och engagemang runt att läsa och skriva. Inför besöket fick varje klass en låda med författarens böcker och var på sätt väl förberedda. Det var sex olika författare som sammanlagt mötte 1 643 elever!

Foto: Bengt Öberger

En av de deltagande författarna var **Katarina Genar** hemmahörande här i Linköping.

Linköping
Där idéer blir verklighet